

22. Best practices. Report № 3. Strategic planning. – Alexandria, VA: Foundation for Community Association Research, 2001. – 26 p.
23. McNamara, Carter. Strategic Planning (in nonprofit or for-profit organizations) /Authenticity Consulting, LLC – 2008.[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.managementhelp.org/plan_dec/str_plan/str_plan.htm

Рецензент: Тертичка В.В., д.держ.упр., професор.

УДК 351.85

Белкін Л.М.,

к.т.н., ст. науковий співробітник
Голова Правління ЗАТ «Біт»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРОЮ

Розглянуті особливості діяльності суб'єктів владних повноважень України, які здійснюють управлінські функції в сфері культури. Проаналізовані причини порушення законності в цій сфері, наслідки таких порушень та шляхи їх подолання.

Рассмотрены особенности деятельности субъектов властных полномочий Украины, которые осуществляют управленческие функции в сфере культуры. Проанализированы причины нарушения законности в этой сфере, последствия таких нарушений и пути их преодоления.

Features of activity of subjects of imperious powers of Ukraine which carry out administrative functions in culture sphere are considered. Legality causes of infringement in this sphere, consequences of such infringements and a way of their overcoming are analyzed.

Постановка проблеми у загальному вигляді й її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Згідно ст. 3 Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Згідно ч. 1 ст. 6 Закону України «Про культуру», громадяни в сфері культури мають право на: свободу творчості; вільний вибір виду діяльності у сфері культури, засобів і сфер застосування творчих здібностей, самостійне розпорядження своїм твором; провадження творчої діяльності самостійно або з використанням будь-яких форм посередництва; створення закладів культури недержавної форми власності різних напрямів діяльності та організаційно-правових форм; об'єднання у творчі спілки, національно-культурні товариства, центри, фонди, асоціації, інші громадські організації у сфері культури; збереження, розвиток, пропагування культурної, мовної самобутності, традицій, звичаїв та обрядів; захист прав інтелектуальної власності, зокрема авторського права і суміжних прав; доступ до культурних цінностей, культурної спадщини і культурних благ; здобуття культурно-мистецької освіти; інші права, встановлені законодавством. Отже, проблеми реалізації цих прав залишаються актуальними.

В розділі 2 Концепції державної політики в галузі культури на 2005-2007 роки, затвердженої Законом України (далі – ЗУ) від 03.03.2005 р. № 2460-IV, зазначається, що сучасний стан розвитку української культури і духовності характеризується розмиванням і поступовою маргіналізацією культурних і духовних цінностей у суспільному житті, руйнуванням цілісної мережі закладів, підприємств, організацій та установ культури і цілісного інформаційно-культурного простору, неефективним використанням наявних культурних і творчих ресурсів. Протягом останнього десятиліття культура в Україні не лише втратила відповідне місце серед пріоритетів державної політики, а й опинилася на периферії державних інтересів. При цьому з Національної доповіді щодо соціально-економічного стану України [1, розд. 5] слідує, що такий стан справ в сфері культури України не змінився і дотепер. Отже, актуальним є з'ясування причин такого становища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Важливою складовою основних функцій державного управління є належне функціонування та розвиток освіти, науки і культури, завдяки яким реалізується конституційне право кожного громадянина на одержання певного рівня освіти і залучення до культурних надбань [2, с. 229]. Проблеми реалізації культурної політики в Україні розглядалися у ґрунтовних дослідженнях О.А. Гриценка із співавторами [3, 4]. В сфері державного управління культурою виконані дисертаційні дослідження [5, 6]. В роботі [7] розглянута система законів, що регулюють правовідносини в сфері культури і суміжних сферах. В роботі [8] розглянута система повноважень органів виконавчої влади в сфері культури. Отже, за наявності в Україні розвиненої законодавчої бази, системи державних органів, які повинні опікуватися культурою, а також сучасних науково обґрунтованих моделей державного управління культурою, стан української культури залишається незадовільним.

В роботі [9] висунута гіпотеза, що причиною такого стану є невиконання суб'єктами владних повноважень вимог законодавства про культуру. В даній роботі здійснюється дослідження цієї проблематики.

Формулювання мети та завдань статті. Аналіз законності/незаконності дій суб'єктів владних повноважень в сфері культури та вплив цих порушень на стан розвитку культури.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів дослідження. Виходячи з гіпотези про порушення законності в діяльності суб'єктів владних повноважень в сфері культури як основної причини негараздів в цій сфері, зроблена спроба класифікації найбільш суттєвих і системних порушень та здійснення аналізу впливу таких порушень на стан реалізації культурних прав. До таких порушень можна віднести:

1. Подача до Верховної Ради України (далі – ВРУ) Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) як вищим органом у системі органів виконавчої влади (ст. 113 Конституції) і суб'єктом законодавчої ініціативи (ст. 96 Конституції) проектів законів про Державний бюджет України на

наступний рік, які спричинюють хронічне недофінансування культури. Так, за даними [1, с. 587], бюджетні асигнування на розвиток культури не перевищують 2% від національного доходу України, і це визначається найважливішою проблемою в сучасному стані культури [5], хоча за нормами Основ законодавства України про культуру, що діяли по 2010р., ця цифра повинна була складати не менше 8%. За таких умов проблемним є те, що у новоприйнятому Законі України «Про культуру» ця гарантія виключена взагалі.

2. Згортання мережі об'єктів культури. Статистичні дані, наведені в таблиці 1 [10], свідчать про практично невпинне скорочення мережі закладів культури, хоча це було прямо заборонено законодавством. Заборони на згортання мережі об'єктів культури містилися, зокрема, в Постановах ВРУ від 6.09.2005 р. № 2794–IV «Про недопущення закриття об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості» та від 16.01.2009 р. № 901–VI «Про запровадження мораторію на виселення редакцій друкованих засобів масової інформації, закладів культури, у тому числі бібліотек, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження». Однак ці норми законодавства ігнорувалися, зокрема, і органами місцевого самоврядування, які приймали рішення про закриття і перепрофілювання таких об'єктів. З цього приводу варто згадати про рішення Київської міської ради щодо виселення з приміщень в центрі Києва Всеукраїнського державного спеціалізованого видавництва «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, редакції дитячого журналу «Соняшник», пошуково-видавничого агентства «Книга пам'яті України», головної редакції Зводу пам'яток історії та культури [11], про ліквідацію в центрі Києва книгарні «Сяйво» [12], спроби виселення Музею платівок і музичних інструментів, Музею Хрещатика та Музею народного побуту України на Хрещатику [13] тощо.

Таблиця 1

	Кількість масових універсальних бібліотек, тис.	Бібліотечний фонд, млн. примірників	Кількість демонстраторів кіно/відео/фільмів, тис	Кількість відвідувань кіносеансів за рік, млн.	Кількість закладів культури клубного типу, тис.	Кількість місць в них, млн.
1990	25,6	419	27,2	552	25,1	6,5
1995	23,8	370	16,1	36	23,0	5,9
2000	20,7	343	6,9	6	20,4	5,4
2005	19,8	330	3,3	10	19,1	5,0
2010	19,5	326	2,2	9	18,6	4,7

3. Бездіяльність щодо встановлення сучасних державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами культури. Згідно ст. 13 ЗУ «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», до державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами культури включаються: перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами, підприємствами, організаціями та установами культури; показники якості надання населенню послуг закладами, підприємствами, організаціями та установами культури; нормативи забезпечення населення закладами, підприємствами, організаціями та установами культури. Згідно п. 17 ч. 1 ст. 1, об'єкти

культурного призначення – цілісні майнові комплекси клубних закладів (клубів, будинків культури, палаців культури тощо), парків культури та відпочинку, бібліотек, музеїв, архівів історико-культурних заповідників, театральних-видовищних закладів (театрів, філармоній, концертних організацій, музичних колективів, ансамблів тощо), кінотеатрів, інших закладів культури; пам'ятки культурної спадщини, предмети колекцій, зібрання, фонди, будівлі, споруди культурного призначення та інші культурні цінності. Разом з тим, на теперішній час державні соціальні нормативи встановлені тільки щодо кількості клубних закладів та бібліотек [9]. Для інших об'єктів культури такі нормативи не встановлені.

В розділі 2 згаданої вище Концепції державної політики в галузі культури на 2005-2007 роки зазначається, що для подолання системних негативних явищ у галузі культури необхідно, зокрема, розв'язати проблему відсутності визначених державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються державою. З цією метою передбачалося розробити та затвердити нові державні соціальні стандарти надання послуг населенню у сфері культури, а також методику визначення розміру фінансового забезпечення державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються державою. В роботі [14] пропонувалося розширити класифікатор послугами музеїв, заповідників, театральних-видовищних закладів, розширити перелік існуючих послуг. Однак з цього приводу нічого не було зроблено.

Разом з тим, як показують розрахунки [9], чинні нормативи є явно заниженими і реально нічого не обмежують. Так, згідно з цими нормативами, кількість місць в клубних закладах на 1 тис. жителів повинно складати в середньому 50. Чисельність населення України станом на 01.01.2010 р. становило 46,0 млн. жителів. Отже, відповідно до соціальних нормативів загальна кількість місць в клубних закладах України повинна становити 2,3 млн., що значно більша існуючої (див. табл. 1). Що стосується бібліотек, то відповідно до чинних нормативів в середньому на 15.000 жителів повинна створюватися одна публічна бібліотека, тобто в цілому по Україні має працювати 3066 бібліотек [9]. Ця норма також є вища порівняно з фактичним станом справ (див. табл. 1), але вбачається вкрай заниженою. Отже соціальні нормативи є заниженими, нічого реально не обмежують і тому не можуть реально захистити культурні права громадян. Це є одною з причини безкарного закриття клубів і бібліотек на місцях, незважаючи на відповідні постанови ВРУ, і підтверджує, зокрема, необхідність перегляду названих нормативів [14].

4. Надання дозволів на будівництво об'єктів в буферних зонах архітектурної спадщини. Згідно ст. 5 ЗУ «Про основи містобудування», при здійсненні містобудівної діяльності, зокрема, повинна бути забезпечена охорона культурної спадщини, збереження традиційного характеру середовища населених пунктів. Згідно ст. 4 Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи (Гранада, 03.10.1985 р.), кожна

Сторона зобов'язується запровадити законодавство, яке перешкоджає зміни функціонально прив'язаної до пам'яток території, спорудженню нових будівель в зоні архітектурного ансамблю або будь-якої його частини чи визначного місця тощо. Згідно ч. 4 ст. 11 Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, 16.11.1972 р., яка ратифікована Указом Президії Верховної Ради від 04.10.88 № 6673-XI і тому є частиною українського законодавства, Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО може внести в «Список всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою» ті об'єкти, яким загрожує небезпека внаслідок проведення великих громадських чи приватних робіт.

Класичним прикладом таких порушень є видача дозволів на будівництво в буферній зоні Лаври і Софії Київській. Так, ЮНЕСКО попередила Україну про те, що може розпочати процес занесення Києво-Печерської лаври і Софії Київської у вказаний «список під загрозою» [15]. Зокрема, місія рекомендує ввести мораторій на вже заплановане будівництво: забудова навколо території земляних валів «Мистецького арсеналу», готельного комплексу біля Церкви Спаса на Берестові та багато інших об'єктів у буферних зонах пам'яток історії.

5. Виділення землі під забудову в охоронюваних зонах пам'яток історії. Так, в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 09.04.09 р. підтримана позиція прокуратури АРК та Державної служби охорони культурної спадщини щодо неможливості будівництва на земельній ділянці, яка, відповідно до Історико-архітектурного плану і комплексного охоронного зонування пам'ятників історії і культури та природи адміністративного району «Велика Ялта», затвердженого Постановою Уряду АРК № 330 від 16.11.1995 р., розташована в зоні охоронюваного ландшафту Місхорського парку, де заборонено проведення будівельних робіт.

6. Бездіяльність суб'єктів владних повноважень щодо збереження пам'яток, які руйнуються. Згідно ст. 21 ЗУ «Про охорону культурної спадщини», якщо в результаті дій або бездіяльності власника пам'ятки історії та культури їй загрожує пошкодження або знищення, і власник пам'ятки історії та культури не вживе заходів щодо її збереження... суд за позовом державного органу з питань охорони пам'яток історії та культури може постановити рішення про її викуп. Отже, відповідні суб'єкти владних повноважень мають певні права щодо збереження пам'яток і повинні сумлінно застосовувати ці права.

Згідно пп. с), d) ст. 4 згаданої вище Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи, сторона зобов'язується запровадити законодавство, яке дозволяє державним органам вимагати від власника об'єкта архітектурної спадщини, що охороняється, здійснювати необхідні роботи або виконувати такі роботи самим, якщо власник не може їх виконати; дозволяє примусове відчуження об'єктів архітектурної спадщини, що знаходяться під охороною. Отже, зазначимо, що держава повинна контролювати стан навіть тих об'єктів культурної спадщини, які

знаходяться в приватній власності. В цьому контексті зазначимо, що в статті [17] зроблений огляд будинків, розташованих в м. Києві, «що становлять культурну цінність» і які руйнуються внаслідок недбалого ставлення власників до їх збереження. Зроблений огляд 9 об'єктів, до яких байдужі органи державної влади. Зокрема, звертається увага на напівзруйнований будинок комплексу урядових дач (див. малюнок 1 [17]).

Мал. 1. Напівзруйнований будинок комплексу урядових дач [17]

Мал. 2. Стан пам'ятки житлової архітектури місцевого значення – жилого будинку в м. Києві по вул. Велика Житомирська, 13 (вид зсередини; фото З. Копчинської)

На малюнку 2 наведений стан пам'ятки житлової архітектури місцевого значення – жилий будинок в м. Києві по вул. Велика

Житомирська, 13 (вигляд зсередини). За даними Київської міської державної адміністрації (далі – КМДА), цей будинок є пам'яткою житлової архітектури місцевого значення (згідно рішення КМДА від 17.01.2000 р. № 42, охоронний № 311), знаходиться на території архітектурного заповідника «Місто Володимира» Державного історико-архітектурного заповідника «Стародавній Київ» (рішення виконкому Київської міської Ради від 16.07.1979 р. № 920; розпорядження КМДА від 17.05.2002 р. № 979).

Наведені приклади ілюструють повну байдужість відповідних органів державної влади щодо схоронності пам'яток культурної спадщини.

7. Ухилення від охорони будинків, які мають історичне значення, зокрема, пов'язаних з діяльністю історичних постатей, але не внесених до реєстру нерухомих пам'яток України. В роботі [18] з посиланням на статтю [19] звертається увага на ухилення від охорони будинків, які мають історичне значення, зокрема, пов'язаних з діяльністю історичних постатей, але не внесених до реєстру нерухомих пам'яток України, що суперечить законодавству України і міжнародним зобов'язанням України [18]. Так, згідно Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи, об'єктами архітектурної спадщини, які підлягають захисту, визнані усі будівлі та споруди, що мають непересічне історичне значення. Тобто, історичної значущості об'єкту достатньо для того, що визнати такий об'єкт пам'яткою. Водночас в статті [19] звертається увага на те, що, наприклад, в Києві під загрозою ліквідації знаходиться майже 107 будинків, які мають історичне значення, зокрема, пов'язані з діяльністю історичних постатей, але не внесені до реєстру нерухомих пам'яток України (ст. 13, 14 ЗУ «Про охорону культурної спадщини»). Разом із тим, в Рекомендаціях ЮНЕСКО [20] наголошується на тому, що термін «культурні цінності» охоплює не тільки виявлені й зареєстровані архітектурні, археологічні та історичні місцевості й споруди, а й *незареєстровані залишки минулого*, а також сучасні місцевості й споруди, що мають мистецьке значення (п. 2 розділу 1); заходи щодо збереження культурних цінностей мають поширюватися на всю територію держав і не повинні обмежуватися окремими пам'ятками й місцевостями (п. 3 розділу 2); варто мати охоронні описи важливих культурних цінностей, *незалежно від того, зареєстровані вони чи ні* (п. 4 розділу 2).

8. Руйнування нерухомих пам'яток археології. Правовий нігілізм влади, бізнесменів, рядового населення особливо позначився на стані збереження пам'яток археології [1, с. 589]. Триває їх руйнація через несанкціоновану господарську діяльність та грабіжницькі розкопки, які останнім часом набули масового характеру. Поряд з традиційними факторами руйнування нерухомих пам'яток археології – природними чинниками чи господарською діяльністю, з'явилися нові, більш масові потенційні загрози. Процес розпаювання земель сільськогосподарського призначення призвів до того, що пам'ятки археології, які за законом можуть перебувати лише у власності держави, потрапили у приватне

володіння (навіть в межах деяких державних заповідників та пам'яток археології національного значення). Вилучення об'єктів археологічної спадщини під час приватизації землі в останні роки набуло масового характеру і через бездіяльність місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та відсутність у їх складі достатньої кількості кваліфікованих фахівців-археологів. З цієї причини у приватній власності опинилися тисячі об'єктів археологічної спадщини, над якими нависла загроза знищення. Ще однією причиною такої ситуації є те, що археологічні території не були вчасно позначені на картах землекористування, їм не було надано статусу земель історико-культурного призначення з відповідним вимежуванням.

Зазначений стан речей суперечить міжнародним зобов'язанням України. Так, згідно ст. 3 Європейської Конвенції про охорону археологічної спадщини (переглянута, Валлетта, 16.01.1992 р.), для збереження археологічної спадщини і забезпечення наукового значення археологічних дослідницьких робіт кожна Сторона зобов'язується: застосовувати процедури видання дозволів на розкопки та інші види археологічної діяльності та здійснення нагляду за ними таким чином, щоб запобігати будь-яким несанкціонованим розкопкам або вилученню об'єктів археологічної спадщини.

9. Невиконання вимог щодо інформатизації культури. Згідно Концепції Національної програми інформатизації, схваленої ЗУ від 04.02.1998 р. № 75/98, у сфері культури головними завданнями інформатизації є збереження інформації про пам'ятки матеріальної і духовної культури, архівні документи, забезпечення швидкого доступу до вітчизняних і світових досягнень культури. Водночас, всупереч цим вимогам, інформатизація, зокрема, бібліотек практично ігнорується. Так, за даними [1, с. 556], з 18.349 публічних бібліотек сфери впливу Міністерства культури і туризму України лише 1319 мають комп'ютери, 389 – електронну пошту. 503 – доступ до мережі Інтернет. Аналогічну ситуацію спостерігаємо й у шкільних бібліотеках. Із 21 тис. бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів лише 1,5 тис. мають комп'ютери і тільки 600 з них підключені до Інтернету. Нерівність в інформаційному забезпеченні міських і сільських читачів, жителів великих міст і глибинки прирікає країну на відставання. Адже від того, чи зможемо ми всьому молодому поколінню дати рівні шанси для самореалізації, залежить здатність країни до інноваційною розвитку.

Висновки. Викладене свідчить про те, що законодавче регулювання в сфері культури в цілому відповідає міжнародним культуроохоронним стандартам. За таких умов проблеми забезпечення культурних прав в Україні полягає в недотримання законодавства суб'єктами владних повноважень, зокрема: незабезпечення належного фінансування; незаконне згортання об'єктів культури; відсутність сучасних соціальних нормативів, які б відповідали Концепції державної політики в галузі культури; видача дозволів на будівництво в охоронюваних зонах пам'яток архітектури;

виділення землі під забудову в охоронюваних зонах пам'яток історії; бездіяльність суб'єктів владних повноважень щодо збереження пам'яток, які руйнуються; ухилення від охорони будинків, які мають історичне значення, зокрема, пов'язаних з діяльністю історичних постатей, але не внесених до реєстру нерухомих пам'яток України вилучення об'єктів археологічної спадщини під час приватизації землі та байдужість до несанкціонованих розкопок на об'єктах археологічної спадщини; ігнорування потреб інформатизації культури. Втрата об'єктів культури може призводити до важких наслідків у духовній сфері життя нації, зокрема, до зростання злочинності [21]. Перспективи подальшого дослідження проблеми полягають у розробці ефективних механізмів запобіганню таким порушенням.

Використані джерела інформації:

1. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М.Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/books/2009/09nandop.pdf>
2. Малиновський В.Я. Державне управління : навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – [вид. 2-ге, доп. та перероб.]. – К. : Атіка, 2003. – 575 с.
3. Гриценко О.А. Культурна політика: Концепції й досвід: навч. посібник / О.А. Гриценко. – К. : Ін-т держ. управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. – 60 с.
4. Культурна політика в Україні. Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / [Редактор-упорядник, керівник авторського колективу О. Гриценко]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2007_s1.php#.
5. Карлова В.В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 / В.В. Карлова. – К., 2003. – 20 с.
6. Фесенко Н.С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 / Н.С. Фесенко. – Харків, 2006. – 18 с.
7. Белкіна (Юринець) Ю.Л. Актуальні питання забезпечення культурних прав громадян в законах України / Ю.Л. Белкіна. – Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2010. – № 2 (21). – С. 4-33.
8. Белкіна (Юринець) Ю.Л. Система повноважень органів виконавчої влади в контексті забезпечення культурних прав громадян. / Ю.Л. Белкіна. – Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2009. – № 6 (19). – С. 22-41.
9. Юринець Ю.Л. Проблеми забезпечення законності в діяльності суб'єктів владних повноважень в сфері реалізації культурних прав громадян / Ю.Л. Юринець, Л.М. Белкін // Правничий вісник Університету «КРОК» / Вищий: навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип.6. – Т.1. – К., 2010. – С. 108-117.
10. Державний комітет статистики України. Статистична інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
11. Інтелігенція обурена виселенням видавництва «Українська енциклопедія» і журналу «Соняшник» з будівлі у центрі Києва. – Кореспондент. – 12.11.2009 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/1017522/print>
12. У Києві незаконно захопили приміщення книжкового магазину «Сяйво». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ntn.ua/uk/video/news/2011/07/13/4614>

13. Навколо трьох київських музеїв реалізується варіант Сяйво-2. – Кореспондент. – 26.14.2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/celebrities/print/14k/a36160>
14. Розробка проектів нормативних документів щодо державної стандартизації надання послуг населенню у сфері культури: Зміни і доповнення до ДСТУ «Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів» / О.А. Гриценко, В.В. Солодовник, В.В. Неволов, Н.Ф. Давидова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2006_s2.php.
15. ЮНЕСКО може занести Лавру і Софію Київську у «список під загрозою». – Українська правда. – 10.07.2009 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/ukr/wonderful/4a572b466b23f/>
16. Єдиний державний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3743765>
17. Романюк А. Эти дома забыли / А. Романюк, С. Одаренко, Н. Полищук // Газета по-Киевски. – 02.09.2009 р. – С. 10-11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mycityua.com/articles/life/2009/10/02/124829.html>
18. Юринець Ю.Л. Міжнародно-правова охорона культурної спадщини в контексті міжнародних зобов'язань України: правозастосування та судова практика / Ю.Л. Юринець // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 4. – С. 92-102
19. Рыдван М. В Киеве снесут еще 107 старинных домов? Причем законно / М. Рыдван. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2011/01/13/80597_V_Kieve_snesut_eshche_107_starinnih.html
20. Рекомендація про збереження культурних цінностей, яким загрожує небезпека внаслідок проведення громадських чи приватних робіт: прийнята ЮНЕСКО 19.11.1968 р. (опубл.: Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн. 2 Правова охорона культурних цінностей. – Київ: Юрінком Інтер, 1997). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_723
21. Белкіна (Юринець) Ю.Л. Актуальні питання впливу доступності соціокультурних об'єктів на підліткову злочинність / Ю.Л. Белкіна // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1 (68). – С. 177-183.

Рецензент: Сингаєвський І.О., д.е.н., професор.

УДК 330.837:334.758.4

Биркович Т.І.,

к.ю.н., докторант,

Чорноморський державний університет
імені Петра Могили

УМОВИ РОЗВИТКУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

*Встановлено особливості енергетичних технологій розвитку зарубіжних країн.
Визначено умови забезпечення конкурентоспроможності енергетики України.*

*Установлены особенности энергетических технологий развития зарубежных стран.
Определены условия обеспечения конкурентоспособности энергетики Украины.*